

Іванський А. Й.

професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук

ДЕЯКІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

З часу проголошення незалежності Україна перебуває в процесі реформування системи органів державної влади та системи місцевого самоврядування, форм і методів їх роботи, територіальної організації влади, пошуку способів й інструментів забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Аналогічні завдання поставали практично перед більшістю сучасних держав і європейського, й інших континентів. Багато з них у кінці ХХ — початку ХХІ століть здійснювали перехід від тоталітарного до демократичного державно-політичного режиму, від централізації до децентралізації, плюралізму, верховенства права тощо. Йдеться, насамперед, про сусідні з Україною держави — Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, Румунію, які є державами-членами Європейського Союзу, Ради Європи, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, досягли значних успіхів у зміцненні законності і правопорядку, реалізації загальноєвропейських міжнародно-правових стандартів у цій сфері.

Сьогодні Україна також поступово впроваджує такі стандарти, іноді запозичуючи позитивну практику європейських держав, досвід євроінтеграційних процесів, конвергенції правових систем, окремих правових інститутів. Водночас у вітчизняній науці, зокрема, юридичній, тривалий час точаться дискусії щодо визначення сутності та природи державно-правових явищ й інститутів у зв'язку зі зміною і розвитком суспільних відносин, організації публічної влади, інтересів людини і громадянина, суспільства і держави. Без сумніву, з-поміж них варто виділити правопорядок, правоохоронну діяльність, правозахисну діяльність, правоохоронні функції, систему правоохоронних органів тощо. (Білас А. І. Правоохорона діяльність країн ЕС: порівняльно-правове дослідження // автореферат дисертації на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук, Львів, 2016 — с.1 http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2016/3019/avtoreferat_dysertaciyi_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_kandydata_yurydychnyh_nauk_bilasa_a.i._2.pdf)

Створення Державного бюро розслідувань фактично як вищого органу досудового слідства є абсолютно адекватним явищем, яке відповідає викликам сучасності та враховує позитивний досвід інших

країн. Наприклад, у складі Федерального бюро розслідувань США існує офіс генерального юрисконсульта який виконує тотожні завдання щодо юридичних консультації Директорату та іншим співробітникам ФБР, а також забезпечують юридичний каркас та адміністративні умови щодо нагляду за дотриманням законів у галузі національної безпеки (https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%B1%D1%8E%D1%80%D0%BE_%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9)

Здійснення Державним бюро розслідувань саме правоохоронної діяльності насамперед звертає до необхідності з'ясування механізму її реалізації. **Механізм реалізації правоохоронної діяльності** в науковій літературі запропоновано визначити як своєрідний процес здійснення повноважень, встановлених нормами права, у передбаченому законом порядку уповноваженими органами, з метою упорядкування суспільних відносин у сфері забезпечення правопорядку і законності, внутрішньої безпеки держави, захисту прав та свобод людини і громадянина. Він включає нормативний, інституційний і функціональний компоненти, а також характеризується такими стадіями: 1) нормативно-правове забезпечення правоохоронної діяльності; 2) дія правових норм у формі правовідносин, створення умов для їх реалізації; 3) реалізація суб'єктивних прав та виконання юридичних обов'язків; 4) застосування санкцій у випадку порушення прав і свобод, неналежного виконання покладених обов'язків. Зазначено, що механізм реалізації правоохоронної діяльності становить своєрідний комплекс взаємодіючих засобів і заходів, визначених у нормативно-правових актах, спрямованих на забезпечення правоохоронної діяльності, належне функціонування системи правоохоронних органів.

Сучасні реалії визначають необхідність вироблення уніфікованого механізму правоохоронної діяльності, єдиних процесуальних основ такої діяльності. Зазначене пов'язується з потребою вдосконалення інституту юридичної відповідальності як необхідної умови результативності правоохоронної діяльності та дасть змогу ефективно забезпечити правопорядок, захист прав і свобод людини і громадянина. (Білас А. І. Правоохорона діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження // Білас А. І. / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук, Львів, 2016 — с.11-12. http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/dissertation/2016/3019/avtoreferat_dysertaciyi_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_kandydata_yurydychnyh_nauk_bilasa_a.i._2.pdf)

Окремо слід зупинитись на правовому забезпеченні здійснення правоохоронної діяльності Державного бюро розслідувань. Загаль-

не положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затверджене Постановою кабінету Міністрів України № 1040 від 26 листопада 2008 року відповідно до п.4 передбачає, що основним завданням юридичної служби є організація правової роботи, спрямованої на правильне застосування, неухильне дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства, інших нормативних актів органом виконавчої влади, підприємством, їх керівниками та працівниками під час виконання покладених на них завдань і функціональних обов'язків, а також представлення інтересів органу виконавчої влади, підприємства в судах (Урядовий кур'єр 18.12.2008 № 238).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. (Голос України від 16.01.2016 № 7) Відповідно до зазначеного, на юридичну службу Державного бюро розслідувань розповсюджується дія Постанова Кабінету Міністрів України № 1040 від 26 листопада 2008 року.

Дослідження чинного законодавства дозволяють згрупувати **сукупність завдань юридичного підрозділу Державного бюро розслідувань** за функціональною ознакою:

судове забезпечення (виявлення усіх категорій судових справ, їх систематизація та розробка методичних посібників щодо найбільш ефективного представництва та захисту інтересів Державного бюро розслідувань у органах судової влади);

нормотворче забезпечення (розробка нових нормативних документів та надання пропозицій щодо вдосконалення чинних нормативних документів з метою створення найбільш сприятливих умов здійснення правоохоронної діяльності Державним бюро розслідування та з метою усунення подвійного або множинного трактування норм чинного законодавства, перевірка на відповідність законодавству проектів нормативних актів інших органів влади, які надходять на узгодження до Державного бюро розслідувань);

правове забезпечення міжнародних стосунків (розуміння та кодифікація міжнародного законодавства, яке стосується діяльності ДБР та відносин ДБР з міжнародними інституціями);

аналітичне забезпечення власної діяльності;

координаційна діяльність підлеглих підрозділів;

консультативна допомога керівному складу та співробітникам,

правове супроводження організаційно-структурних функцій (службові розслідування, відшкодування шкоди, застосування зако-

нодавства у галузі державної служби та дисциплінарної відповідальності, участь у роботі комісії)

проведення професійного навчання та підвищення кваліфікації.

З метою найбільш повного та ефективного виконання завдань юридичного підрозділу Державного бюро розслідувань, вважається за необхідне визначити організаційну структуру юридичного підрозділу, виходячи з логічно сформованих та поєднаних функціональних напрямків діяльності. Крім того, слід прийняти до уваги й позитивний досвід інших країн.

Шкільников В. І.

оперуповноважений відділу оперативно-аналітичного забезпечення
Управління захисту економіки в місті Києві
Департаменту захисту економіки НП України

Калиновський О. В.

заступник начальника відділу організації науково-дослідної роботи НАВС,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОЗВІДКИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Можливість правоохоронного органу заздалегідь запобігти розвитку негативних подій є запорукою успіху його діяльності. В Сполучених Штатах Америки та країнах Європейського Союзу вже давно впроваджена модель Intelligence Led Policing, під чим розуміється «поліцейська модель» побудована навколо оцінки та управління ризиками (Willem de Lint. Intelligence in Policing and Security: Reflections on Scholarship // Willem de Lint / Policing & Society. — 2006. — Vol. 16, no. 1. — p. 1-6.). ILP-модель ставить в центр кримінальний аналіз, який можна визначити як мисленнєву діяльність працівників правоохоронних органів (аналітиків), що полягає у перевірці, оцінці та інтерпретації інформації про протиправні, кримінально карані діяння окремих осіб та груп, яка отримана в ході здійснення оперативнорозшукової діяльності чи під час досудового розслідування, а також у встановленні суттєвих зв'язків між вищевказаною інформацією з метою їх подальшого використання для визначення тактичних та стратегічних напрямків протидії та запобіганню злочинності.

На нашу думку, ILP-модель не слід розглядати вузько, тобто як модель, яка застосовується тільки в діяльності органів поліції. В умо-